

KATOLIKUS LEGÉNYEGYLETEK A DÉLVIDÉKEN

Németh Ferenc: „Sorsunk, hogy összetartozunk!” Katolikus legényegyletek Vajdaságban és más katolikus egyesületek a második világháborúig. Szabadka (Életjel könyvek 203.) 2025.

CATHOLIC BACHELOR'S ASSOCIATIONS IN THE DÉLVIDÉK REGION

NÉMETH, Ferenc: „Sorsunk, hogy összetartozunk!” Katolikus legényegyletek Vajdaságban és más katolikus egyesületek a második világháborúig, Szabadka, Életjel könyvek 203., 2025.

Fábián Borbála

Délvidék Kutató Központ

Németh Ferenc művelődéstörténész, egyetemi tanár legújabb könyvében a vajdasági legényegyleteket mutatja be. A könyv egyben tisztelgés Adolf Kolping – a katolikus legényegyletek alapítója előtt is, ezért került az őt ábrázoló metszet a könyv címdoldalára. A 2025-ben Szabadkán kinyomtatott könyv az Életjel Könyvek sorozatának 203. kötete. A könyv címéül egy Kolping idézetet választott a szerző: „Sorsunk, hogy összetartozunk!” Ez az idézet szerepel abban a Kolping-dalban is, melyet a Szerbiai Kolping Társaság összejövetelén napjainkban is elhangzik. Ez az idézet ugyanakkor kifejezi azt is, amit a két világháború közti időszakban jelentett a vajdasági katolikusok számára a legényegyletek működése. Ahogy a könyv elején Németh Ferenc írja: „A kisebbségi sorsba kényszerült vajdasági magyarság fontos „intézményei”, szellemi fogódzói voltak a katolikus legényegyletek, akárcsak a többi, tucatnyi, katolikus jellegű körök és társulatok, amelyek a katolikus papság vezetésével és támogatásával működtek a Vajdaságban.”

Nyolc fejezetben mutatja be Kolping eszméinek magyarországi elterjedésétől a második világháborúig a vajdasági legényegyletek tevékenységét. Két különleges fejezet közül az egyik kitekintést nyújt a legényegyletek világából. Az egyiknek a többi katolikus egyesület rövid bemutatása a célja. A másik fejezetben kilenc papnak a rövid életrajzát ismerhetjük meg, akik a bácskai, majd a vajdasági legényegyleti mozgalom kiemelkedő személyiségei voltak. A könyv végén néhány fotó a két világháború közti időszakból a vajdasági katolikus egyleteket mutatja be. A legényegyleteket kronologikus sorrendben mutatja be Bezdántól Órszállásig 1865-től 1936-ig, a végére a második világháború idején megalakult két agrárfiúsági legényegylet, KALOT került a palicsfürdői és a temerini. A 22 település, melynek a legényegyletét bemutatja a szerző: Bezdán, Szabadka, Óbecse, Zenta, Apatin, Zombor, Hódság, Nagybecskerek, Bács, Nagyikikinda, Péterréve, Palánka,

Csúrog, Törökbecse, Mohol, Kishegyes, Bácsgyulafalva, Kisorosz, Törökkanizsa, Adorján, Csantavér, Órszállás. Az egyes egyesületekről szóló oldalak a feldolgozott források miatt nagyon különbözőek: a legrövidebb rész az adorjániról szól csupán egyetlen bekezdés, a leghosszabb a bezdániról tizenhat oldal. A hódásági egyletről szóló alfejezet végének megjegyzése tükrözi, hogy a szerző teljességre törekedett: „ennél több adatot nem sikerült felkutatnunk”.

Fontos része a könyvnek, hogy nemcsak Kolping eszméinek megjelenését a Délvidéken mutatja be, hanem a vajdasági legényegyleteket Németh Ferenc elhelyezi a magyarországi legényegyletek közt. Nagyrészt hiányzik azoknak a kapcsolatoknak a bemutatása, melyek például a bácskai egyesületeket összefűzte. A Bajai Katolikus Legényegylet második alakulásakor például a szabadkai legényegylet alapszabályait vették át és az alakuló ünnepségen a szabadkaiak is részt vettek. A 20. század elején a Bajai Katolikus Legényegylet a zomborit segítette az első években, például műkedvelő előadással Zomborban. Csak az óbecsei alakuló ünnepségéről írja, hogy a bajai és a szabadkai legényegylet is részt vett rajta, de kimaradt az egy évvel később tartott zászlószentelési ünnepély, melyen szintén részt vettek más legényegyletek is.

Németh Ferenc több évtizedes kutatásainak eredményeit is tükrözi a kötet. A korabeli sajtó és Ruschek Antal *A Katolikus Legényegylet magyar földön* című könyve alapján és néhány tanulmány segítségével mutatja be az egyes egyletek történetét. A két világháború közötti időszakról a fő forrása az 1940-ben megjelent *Bokréta, a jugoszláviai műkedvelők almanachja*. A korabeli újságok közül sokat idéz a Bácskai Naplóból, a Délbácskából és a Reggeli Újságból is, más magyarországi és délvidéki lapok mellett. A levéltári források nem kerültek be a könyvbe, bár a Kalocsa-Bácsi főegyházmege iratainak egy része e-kutatásban az interneten is elérhető. Érdekes lett volna megtudni, hogy az egyes plébániákon maradtak-e fenn dokumentumok a legényegyletekről, vagy más katolikus egyesületekről. A könyv egyik érdekessége, hogy a Bezdáni Katolikus Legényegylet választmányi és közgyűlési 1921-28 közötti jegyzőkönyvét – ami a szerző tulajdonában van – feldolgozta. Ez egy különleges dokumentum, ami valószínűleg más délvidéki legényegyletektől nem maradt fenn.

A legényegyleteket kívül két fejezetben más katolikus egyesületekről is ír a szerző. Kis tévedése, hogy a katolikus nőegyleteket a „Katolikus lányegyletek a Vajdaságban” című fejezetben mutatja be, holott a nőegyletek tagjai általában férjes asszonyok vagy özvegyek voltak. Ebben a hét nőegylet mellett csak egy katolikus lányegyletről van szó a Szabadkai Katolikus Leányegyletről. Az Egyéb katolikus egyesületek című fejezetben oltáregyletek, imaapostolságok, a Katolikus Akció (Actio Catholica), katolikus népkörök, keresztes egyletek, katolikus körök rövid bemutatása közben néhány ifjúsági egyesület is említésre kerül, például a Keresztes Ifjak Egyesületei közül a Regőcei Magyar Keresztes Ifjúsági Egyesület, az Adorjáni

Keresztes Ifjúsági Egyesület és a Csókai Keresztes Ifjak Egyesülete. A Törökkanizsai Keresztes Ifjúsági Egyesületről megtudhatjuk, hogy 1934-ben a Római Katolikus Iparos Ifjúsági Egyesület helyett. A Bezdáni Katolikus Gazdaifjak Egyesülete még az első világháború előtt alakult, hasonlóan a Szajáni Katolikus Ifjúsági Egyesülethez. A többi ifjúsági egyesület már a világháború után alakult: Ómoravicán (Bácskossuthfalván), Felsőhegyen, Adán, Telecskán, Jázován, Tornyoson és Zentán. Utóbbi helyen még 1913-ban alakult meg a Zentai Keresztény, Kereskedő Ifjak Egylete is. A fejezet végén hét egyházi énekar is szerepel (Újvidék, Titel, Szabadka, Zenta, Szenttamás, Versec, Szaján, Zombor), mert ezek az egyházi „dalkultúra fejlesztése mellett műkedvelő színjátszással is” foglalkoztak. Az olvasókörök mellett a katolikus körök is röviden bemutatásra kerültek.

Németh Ferenc nem tér ki arra, hogy a legényegyletek tagsága pontosan kikből tevődött össze. A Bajai Katolikus Legényegylet történetét kutatva szembesültem azzal, hogy az egyesület két alapszabálya egy pontban lényegesen eltért. a korábbi alapszabály szerint ugyanis csak nőtlen legények lehettek az egylet tagjai, míg a későbbi szerint a házások is, hiszen az iparos „legények” nemcsak fiatalok voltak, hanem azok, akikből nem lett mester.

A legényegyletek sokszínű tevékenységét megismerhetjük a kötetből. Például, hogy a Szabadkai Kath. Legényegylet 1909-ben öt festőművész képzőművészeti kiállítását rendezte meg. Sporttal már 1914 előtt is foglalkoztak, például tekepályája volt a szabadkai egyletnek, a bezdáninak, az óbecseinek; a zentainak 1912-től labdarúgócsapata is volt. A zentai legényegylet nagyertermében mozi működött, ahol Uránia-esteket is tartottak. A népművelő tevékenységek közül többet is megismerhetünk, például a zombori egylet téli előadásait, amikor a szabad lyceumi előadásokhoz hasonló ismeretterjesztést a szórakoztatással egészítették ki. A helytörténet kutatók számára is érdekes lehetne, ha a könyv végén összefoglalásként egy kronológia vagy táblázat is lenne, hogy mely egyesületek szerepelnek a könyvben és azok mikor alakultak.

A katolikus legényegyletek a szerző konklúziója szerint a két világháború közti időszakban a Vajdaságban a kisebbségi sorsban az oktatással, szórakozással segítettek megóvni, megőrizni a „magyar identitást, nyelvet, népdalt, népszokásokat, s kellő tisztelettel megünnepelni a magyarság nemzeti ünnepeit”.

A Bácska és a Bánát egyháztörténetének kutatói is sok adatot és érdekességet találhatnak a kötetben. A *Sorsunk, hogy összetartozunk* kötet az 1865–1945 közti nyolcvan év katolikus kultúrájának egy különleges értékét mutatja be, valamint a kor társadalmi és szociális problémáinak megoldása érdekében született és működött egyesületeket, melyek a hazafiság őrzői és nemzeti identitás kifejezői is voltak a két világháború közt.